

't hupke

Verenigingsblad van de West Brabantse Vogelwerkgroep

Nr 184 Lente 2021

<p>Inhoud</p> <p>Vogels houden van Breda 3 Uit het archief; de Grote 4 Canadese Gans Huiszwaluwen telling 5 Grauwe Klauwier 2020 6 Het vogeljaar 2020 7 Fenologie 8 De Vogelquiz 8 De Winterkoning 9 De Grote Lijster 11 Roofvogeltelling 2020 13 De Havik en de Haas 16 Renovatie huurwoningen 18 Een dagje vogelen met 19 Remko Hanssens Natuurgebied in de regio; 20 Goudberg en Zwart Goor Bijzondere waarneming de 21 Raaf</p>	<p>'t Hupke is een uitgave van de West Brabantse Vogelwerkgroep en wordt 4x per jaar toegezonden aan onze leden. Het lidmaatschap loopt per kalenderjaar. Opzegging kan alleen schriftelijk bij de secretaris, uiterlijk 1 maand voor het begin van het nieuwe kalenderjaar. Bank NL76 INGB 0001 0637 12</p> <p>Bestuur Bert van de Haar (voorzitter) Ger Duijf (secretaris) Ineke Buijnsters (PR&communicatie.) Kees Wijnen (Penningmeester) Laurie Rijsdijk (bio-secretaris) Merel Roks (coördinator werkgroepen)</p> <p>Vormgeving en opmaak Martin van Leest</p> <p>Redactie 't Hupke Martin van Leest Jan Benoist redactie@westbrabantsevwg.nl</p> <p>Vaste medewerkers Raymond van Breemen Piet van Iersel Hans van der Sanden Willem Veenhuizen Harry van Vugt Ria Lambregts (foto's) Ineke Buijnsters Wilma Rasink</p> <p>Tekstcorrectie Henriëtte Huijgens Ad Rijnen Albert de Hoon</p> <p>Wijze van aanleveren Kopij per email aanleveren als Word bestand zonder opmaak. Grafieken en tabellen en foto's apart aanleveren per email</p> <p>Website www.westbrabantsevwg.nl Webredactie Ger Duijf website@westbrabantsevwg.nl</p> <p>Volgend Hupke Verzenddatum 1 juni Aanleveren kopij 1 mei</p> <p>Wenst u 't Hupke digitaal te ontvangen stuur dan een mail naar; secretaris@westbrabantsevwg.nl</p> <p>Foto omslag: Grote Lijster</p> <p>'t Hupke wordt gedrukt door: Printwall Breda</p>	<p>Al een jaar zonder concrete verenigingsactiviteiten zal zeker zijn sporen nalaten, maar we doen er als bestuur alles aan om de vereniging toch een gezicht voor de buitenwereld te laten houden. We zijn als vogelwerkgroep natuurlijk nog actief via onze werkgroepen en ook nog actief betrokken bij diverse monitoring projecten. Zo worden wij ook ingeschakeld om een eerste '0' meting te doen voor het project doortrekken Mark door de het centrum van Breda.</p> <p>Ook hebben we met het Waterschap en Staatsbosbeheer een gesprek gevoerd over de herinrichting van Weimeren met specifieke aandacht voor de door vele partijen gewenste verschillende recreatieve mogelijkheden. Ons uitgangspunt daarbij was dat je natuur niet moet gaan doorkruisen, maar juist moet zorgen voor rust. Wat de uiteindelijke uitkomsten zullen zijn is even afwachten, omdat Weimeren onderdeel is van een groter plan waarin ook de gebieden de Berk en Kelsdonk betrokken zijn.</p> <p>Daarnaast zijn we al weer geruime tijd bezig met slachtoffertelling bij de windmolens in windpark Etten-Leur, waarvoor wij een jaarlijkse vergoeding ontvangen. Tot op heden zijn relatief weinig vogelslachtoffers gevonden, maar we hebben alleen nog maar najaar en deel winterperiode gemonitord. Hopelijk geeft deze monitoring, die we drie opeenvolgende jaren, zullen uitvoeren een beter beeld over de aanvaringslachtoffers onder vogels en vleermuizen. Het zegt echter niets over de verstoring op broed- en leefgebieden van weide- en akkervogels.</p> <p>En er is inmiddels ook al weer een start gemaakt, in samenspraak met de gemeente Breda, met de bestrijding van de eikenprocessierups door het verspreiden, ophangen en monitoren van nestkastjes. Het is bij het schrijven van dit artikel nog niet helemaal duidelijk op welke wijze de nestkastjes verspreid en gemonitord gaan worden, maar er zal in ieder geval gekozen worden voor duidelijk afgebakende gebieden om wel een goed beeld te krijgen van broedgedrag en effect op de eikenprocessierups in die gebieden. Deze kunnen dan vergeleken worden met gebieden waar niet actief iets wordt ondernomen.</p> <p>En er is natuurlijk weer veel bijgedragen aan de jaarlijks tuinvogeltelling ga ik van uit. In onze tuin mochten we naast de standaard vogels het geluk hebben om zowel Grote Bonte Specht als Ijsvogel te registreren.</p> <p>Uw Voorzitter, Bert van der Haar</p>
<p>Van de redactie</p> <p>Op blz. 16 vinden jullie een bloedstollend verhaal van Mary Holleman hoe een Havik in hun tuin zich tegoe doet aan een haas. Op blz. 8 staat weer de jaarlijkse oproep van Hans van der Sanden om fenologie waarnemingen door te geven. En helemaal achter in dit Lente nr in de rubriek Bijzondere Waarneming de opkomst van de Raaf in onze West Brabantse bossen.</p> <p>Veel leesplezier, Jan en Martin</p>		

Het coronavirus, het wordt eentonig, zorgt er nog steeds voor dat onze vereniging niet kan functioneren zoals we zouden willen. Onze tellende leden zijn er gelukkig wel in geslaagd om hun telwerkzaamheden voort te zetten. Niet altijd zoals we zouden willen maar er is doorgeteld. Tellen is ook nog een van de weinige dingen die nog mogelijk zijn. Eropuit, de natuur in. En dit doet Nederland massaal, zo massaal dat het in een aantal natuurgebieden veel te druk is geworden met alle gevolgen van dien voor de eigenlijke bewoners. Voordeel is wel dat veel meer mensen overtuigd zijn geraakt van de meerwaarde van een mooie natuur en dat de discussie over klimaat, biodiversiteit en natuur in het algemeen een groter draagvlak lijkt te krijgen. Nu maar zien wat ervan overblijft na deze pandemie. Laten we eerst maar eens kijken hoe en wanneer onze activiteiten zoals cursussen, lezingen, werkgroepen en excursies weer kunnen starten.

Vogelbescherming Nederland besteedt op dit moment veel aandacht aan de nieuwe Omgevingswet die zeer waarschijnlijk per 1 januari 2022 in werking treedt. De rijksoverheid decentraliseert de zorg voor natuur en biodiversiteit al een aantal jaren. Zie bijvoorbeeld in Breda Natuurplein als gesprekspartner voor de gemeente. Burgers worden geacht te participeren in de uitvoering van de nieuwe Omgevingswet. Het is voor de gemeentes zelfs een verplichting om de burgers te betrekken bij de nieuwe ontwikkelingen. Het gevaar daarvan is dat gemeentes en provincies hun oren laten hangen naar belangengroepen die kortetermijnoplossingen voorstaan.

Lokale groene verenigingen kunnen echter ook hun inbreng hebben en zorgen voor meer natuur in de directe omgeving. Kortom, dit geeft ons de kans om vogels een stem te geven bij een groot aantal ruimtelijke ontwikkelingen die er aan zitten te komen. Een paar voorbeelden zijn plannen voor Beeks Buiten een grote nieuwe wijk ten westen van Prinsenbeek, een wijk tussen Bavel en de A27, het CSM-terrein en wat al niet meer. Van de Nederlandse burgers heeft 73 procent in elk geval aangegeven in te zijn voor een rijkere natuur. Dit bleek uit de resultaten van het Motivactiononderzoek dat Vogelbescherming afgelopen zomer liet uitvoeren. Zie

vogelbescherming.nl/motivactiononderzoek voor meer informatie daarover.

Dit betekent natuurlijk een veel grotere taak voor de vereniging en die kan niet worden uitgevoerd door slechts een paar actieve leden. Misschien moeten we toch maar eens gaan denken aan een club van wijze mannen en vrouwen binnen de vereniging die ondersteuning verleent bij alles wat er op ons af komt.

In mijn eerste bijdrage aan 't Hupke heb ik jullie gevraagd om mee te helpen met een aantal activiteiten.

Het resultaat was echter minimaal...

Dus nogmaals, wie durft?

Ger Duijf

Laten wij wat meer naar elkaar (om)kijken

Nog nooit ben ik zoveel mensen in de natuur tegengekomen. Dikwijls meer mensen dan vogels. Logisch dat men het thuiszitten beu is en naar buiten gaat om uit te waaien en van de natuur te genieten in plaats van rond te hangen in winkelstraten. Opvallend was dat meer mensen elkaar groetten en zelfs op gepaste afstand een praatje wilden maken alsof het menselijke contact gemist wordt. Sommige erg voorzichtige personen wandelden met monddoekjes op in het bos of gingen bij het passeren achter een boom staan. Gekkie, met een beperkt verstandelijk vermogen die alleen maar fakenieuws lezen en de coronacrisis domweg ontkennen, heb ik gelukkig niet ontmoet. Het was druk in de bossen rond Breda. Wandelaars werd daarom gevraagd om niet naar het Liesbos, het Mastbos of de Boswachterij Dorst te gaan. Het heeft niet geholpen, want de parkeerplaatsen stonden vol. Of de drukte negatieve gevolgen heeft voor de natuur en de vogelstand is moeilijk vast te stellen. Vrijwel alle mensen wandelden over de paden, ik heb alleen wat struinende kinderen buiten de paden gezien, wat buiten de broedtijd ook weer niet zo erg is. Opvallend was dat veel mensen op de fiets de natuur ingingen en ook gebruik maakten van de wandelpaden. Die veranderden dan bij nat weer wel in modderpoelen.

Ons verenigingsleven ligt noodgedwongen stil maar onze hobby, het kijken naar vogels, kon gelukkig gewoon doorgaan. Er zijn nog nooit zoveel waarnemingen doorgegeven. En er zijn ook nieuwe waarnemers bijgekomen. Door het thuiszitten hadden veel mensen de tijd om mee te doen met de tuinvogeltelling. Een recordaantal van 200.000 deelnemers heeft meegedaan. Het is een beroerde tijd maar de waardering voor de natuur is toegenomen. Hopelijk leidt dit tot extra waardering en uitbreiding van de natuur. Een nieuwe visie op onze ruimte is nodig.

Biemeus

Stadse bijzonderheden,

Na de vier artikelen over de inrichting en beheer van de vogelvriendelijke tuin nu een vervolg met een nieuwe rubriek over het wel en wee van de vogelwereld in de bebouwde kom van Breda.

Mezen

Met een paar nestkasten in de tuin is het u misschien al opgevallen dat Kool- en Pimpelmezen nu al de kasten komen inspecteren op geschiktheid om in te nestelen. Maar het kan nu ook nog dat een kast wordt gebruikt om in te slapen, alleen of met meerdere vogels.

Kauw

De Russische Kauw (van het vorige Hupke) heb ik weer gezien op de hoek Doenradestraat / Merwestraat, druk voedselpikkend in het gazon, samen met een gewone Kauw. Zou het een gemengd broedpaar gaan worden? Hier boven de wijk IJpelaar, en misschien in andere delen van Breda ook, zie je honderden Kauwen voorverzamen om naar een grote slaappleats te gaan. Twee aan twee, gepaard, nu nog even met z'n allen (circa 600!) spelend langs de flats, gebruik makend van de verschillende en wisselende luchtstromingen. Een machtig geluid en een bijna 'Hitchcock' effect.

Heggenmus

Als het een dag wat zachter weer is komt de Heggenmus, al goed op zang, om een territorium in beslag te nemen. De 'Mastpieperkes' zijn altijd zo vroeg in het jaar al actief. Een mannetje heeft vaak meerdere vrouwtjes, en kan dan ook in de broedtijd bij verschillende nesten voedsel komen brengen.

Ekster

Let op, de eksternesten zijn nu goed te lokaliseren; er zit immers geen blad aan de bomen. Wil je het gedrag beter leren kennen dan is het verstandig om nesten, bijvoorbeeld in je eigen wijk, op een kaart te zetten en in de tijd (april - juni) als er jongen zijn te controleren of er succesvol is gebroed. Dat kan een leuk onderzoekje zijn in deze tijd: hoeveel nesten en speelnesten zijn er, hoe groot zijn de nesten, blijven de vogels dicht bij het nest, wat eten ze, enz?.

Meeuwen

In de nabijheid van water en grazige ruimtes, daar zijn ze altijd wel in de stad aanwezig. Overal in de stad kun je wel meeuwen zien. Tussen en nabij het stadskantoor en de singel vind je vaak voedselzoekende Kokmeeuwen, enkele Zilvermeeuwen en zelfs soms een enkele Stormmeeuw. Dat laatste is bijzonder want Stormmeeuwen tref je meestal in het buitengebied aan!

Kokmeeuwen wachten op de flatdaken totdat er iemand brood of ander voer naar beneden gooit, ze weten het meteen, zeker als op ongeveer hetzelfde tijdstip wordt 'gevoerd' komen Kauwen erbij om voedsel af te pakken, met een berg gekrijs tot gevolg.

Wat een beleving, zelfs andere soorten liften mee.

Huismus

Het is nog te vroeg in het jaar om de huismusterritoria te onderzoeken. Eind maart en april is pas de goede tijd. Maar lokaliseren kan wel, en dan later terug gaan om de juiste hoeveelheid tjilpende mannen te noteren. Ze tjilpen vaak vanuit de dakgoot, of vanuit de dichte liguster- en/of veldesdoornhaag. Piet van Iersel en ik gaan proberen om in het Brabantpark de mussen te monitoren. In een deel van deze wijk worden nu de daken gerenoveerd, en het is natuurlijk heel interessant om dit proces te volgen en er verslag van te doen! Dit geldt niet alleen voor de mus maar ook voor Kauw en Gierzwaluw.....

Grote Gele Kwikstaart

Ja, boven de Haagdijk vorige week hoorde ik een exemplaar overvliegen. Het is bekend dat ze op de platte daken, in de binnenstad (warmer?) waar geregeld water op blijft staan, voedsel als vliegjes komen eten. Vorig jaar was er een kleine slaappleats nabij de KMA / Nieuwe Prinsenkade.

Aalscholver

Natuurlijk is deze viseter aanwezig waar grotere waterpartijen zijn te vinden. Zeker in de singel, parkvijvers (Wilhelminapark, Zaaipark, Brabantpark, Linievijver), maar ook in wat kleinere wateren als de Molengracht. Er zijn zelfs enkele kleine slaap- en 'droog'plaatsen, een dode wilg langs de Turfvaart, de vlotjes in de Emerput en de dode eik in het Markdal, tegenover IJsvermaak.

Duiven

Houtduiven en Turkse Tortels zijn op zachte winterdagen ook al weer aan het baltsen en zitten elkaar achterna bij het hofmaken. In de ochtendschemer koeren ze alweer als de beste!

Nationale tuinvogeltelling Vogelbescherming.

Deze kon ik nog net mooi meenemen voor het sluiten van de kopijdatum.

In de ochtend telde ik in mijn tuin aan de Doenradestraat 2 Koolmees, 2 Pimpelmees, 2 Staartmees, 1 Roodborst, 1 Heggenmus, 5 Houtduif, 2 Turkse Tortel, 10 Kauw, 2 Merel, en 1 Vink.

De Staartmezen waren bijzonder want die komen niet vaak in de tuin de laatste jaren. Meestal komen ze dan met een groep, maar nu waren het er dus maar twee. Ze zijn te weinig aanwezig in de stad.

Willem Veenhuizen

De Grote Canadese Gans

Het lijkt me tijd om eens over een vogelsoort te schrijven waar het (te) goed mee gaat, na alle verhalen over vogelsoorten waar het niet zo goed mee gaat. De Grote Canadese Gans is een soort die tegenwoordig zo algemeen is dat je je niet kunt voorstellen dat hij in het begin van de jaren tachtig nog een zeldzaamheid was. Dat blijkt ook uit ons archief: de eerste waarneming is uit 1981 en werd gedaan op de Emerput in Breda. Daarna groeide het aantal Grote Canadese Ganzen tot ongekende hoogte. Ze worden hier en daar al als een plaag gezien; zowel in de stad als in de natuur.

In de Avifauna van Noord-Brabant wordt hij nog Canadese Gans genoemd en er staan slechts twee waarnemingen in de jaren zestig vermeld. In de Atlas van de West-Brabantse broedvogels staat vermeld dat 54 paar zijn geteld tussen 1989 en 1995. Toen is het dus allemaal begonnen.

Voor het gebied Rooskensdonk is deze vogel een plaag geworden, zeker als je daar met leden van onze Vogelwerkgroep over praat. Hun aantal ontwikkelde zich daar snel tot meer dan 150 broedparen in het begin van deze eeuw. In de onderstaande tabel zie je hoe het aantal waarnemingen in ons archief toeneemt.

Periode	Aantal waarnemingen in het archief	Getelde Grote Canadese Ganzen	Gemiddeld aantal per waarneming
1971-1980	0	0	0
1981-1990	41	161	3,9
1991-2000	192	8105	42,2
2001-2010	1663	114.576	68,9
2011-2020	8584	443.473	51,7

Het aantal waarnemingen van deze gans loopt dus gestaag op tot er ongekende aantallen te zien zijn; kortom, een algemene vogel is het nu wel. Maar hij werd een plaag, met name in de voedselarme terreinen van Staatsbosbeheer als het Goudbergven.

In een aardig overzicht van de groei van het aantal broedende ganzen in Nederland staat dat de Grote Canadese Gans (*Branta canadensis*) zich in 1973 heeft gevestigd dat er van 1998 tot 2000 naar schatting 1000 – 1400 broedparen waren en in 2008 4000. Dat duidt op een groei gedurende de jaren negentig van de vorige eeuw.

Ook in de gebieden die door de Vogelwerkgroep worden onderzocht is de toename niet onopgemerkt gebleven. Ik noemde al het voorbeeld van Rooskensdonk waar de vogel zelfs een plaag is geworden. Het archief laat de ontwikkeling hier echter niet zien. Het gaat te snel denk ik, er zijn te weinig waarnemingen te vinden.

Maar de aantallen liegen er niet om. Harry Jansen en Clemens van Nijnanten hebben me hun overzichten van de gegevens van de werkgroep Rooskensdonk gestuurd. Jammer genoeg zijn deze gegevens pas na 2000 verzameld en is de ontwikkeling niet goed in een grafiek te zien. Verder moet worden vermeld dat Staatsbosbeheer hier al in 2013 met het tegengaan van de groei is begonnen. Wel blijkt uit het archief van de Vogelwerkgroep dat deze groei goed overeenkomt met de toename van het aantal waarnemingen in het gebied van de Bieberg. Elk lid dat wel eens door het Markdal fietst of loopt heeft ze daar wel gezien. Soms zelfs in groten getale. Dat was dus in 2000 al zo. Ze poepen overal en ook op het fietspad, dat zal niemand ontgaan zijn. Daarom worden de ganzen niet altijd even goed ontvangen. Bij het nieuwe Amphiaziekenhuis telde ik deze zomer (2020) 130 ganzen maar ook in het Valkenbergpark zitten er volop. Ook daar zaten deze zomer meer dan honderd vogels met hun jongen. Het lijkt erop dat de Grote Canadese Gans profiteert van de nieuwe vijvers die in de gemeente Breda aangelegd worden om het regenwater op te vangen.

Foto: Ger Duijf.

Piet van Iersel.

Literatuur:

Atlas van de West-Brabantse broedvogels, Swev, 2007.
Avifauna van Noord-Brabant 1967; F. van Erve; e.a.
Tellingen van de werkgroep Rooskensdonk
Broedende ganzen in Nederland; door Berend Voslamber, Henk van der Jeugd & Kees Koffijberg; De Levende Natuur, januari 2010.
Aantalsontwikkeling van Grote Canadese Ganzen in Noord-Nederland: Jeroen Nienhuis, Joke Nienhuis-Poel & Peter Volten; De grauwe gors 2011–3

Huiszwaluwen geteld

In 2020 zijn door een aantal leden weer huiszwaluwnesten geteld. Er is sprake van een achteruitgang van 150 nesten in vergelijking met 2019, maar er zijn nog wel 100 nesten meer dan in 2018.

Gemeente	Plaats	teller	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Breda	Hoge Vucht	W.Veenhuizen	32	34	37	39	36	38	50	57
	Rietdijk	W.Veenhuizen	9	4	7	3	5	2	2	1
	Waterzuivering	W.Veenhuizen			n.g	22	15	0	0	0
	Teteringen	Marieta Peters	55	54	59	56	45	42	48	38
	Ulvenhout, Beekdal	Harry van Vugt	5	5	4	2	3	4	3	2
	Rijsbergseweg	Jan Benoist	20	24	7	2	0	1	3	0
Halderbergen	de Rith	Jan Benoist		24	17	14	20	23	59	42
	Oudenbosch	John Frijters	84	70	61	60	69	61	58	58
Zundert	Achtmaalseweg	Harry van Vugt	5	13	7	5	2	2	0	0
Steenbergen	Heensepolder	Harry van Vugt	57	66	53	61	88	84	92	97
	Beneden Sas	Harry van Vugt	n.g.	20	24	29	37	45	49	51
Drimmelen	Made	Rene van Gils	15	12	14	14	16	16	15	15
	Drimmelen	Rene van Gils	52	56	39	35	22	20	23	25
	Terheyden	Cees Huyben	52	54	51	53	53	62	68	69
	Schuddenbeurs	Harry van Vugt	96	50	51	33	23	30	49	69
	Hamseweg	Harry van Vugt	34	41	26	31	18	33	46	56
	Amalia hoeve	Harry van Vugt	140	149	82	117	169	154	180	159
	Kwestius	Harry van Vugt	n.g.	60	48	64	101	109	109	71
Geertruidenberg	Keizersveer	Harry van Vugt	37	32	33	24	16	20	20	20
Werkendam	Spieringpolder	Harry van Vugt	27	26	33	13	15	15	17	12
	Witboomkil	Harry van Vugt	113	114	82	57	64	52	71	67
	Stenenmuur	Harry van Vugt	21	8	2	3	0	0	0	2
	Kooike	Harry van Vugt			nieuw	6	17	49	97	72
	Bever	Harry van Vugt			nieuw	55	49	100	102	101
	Zalmpje	Harry van Vugt			nieuw	16	18	30	68	33
	Bandijk 32-43	Harry van Vugt			57	42	54	57	64	23
	TOTAAL			854	916	794	856	955	1049	1293

Harry van Vugt

Grauwe Klauwier 2020: opvallende toename aantal broedgevallen

Na vele jaren was er in 2019 weer een broedgeval van de Grauwe Klauwier in onze streek. In 2020 kwamen ze weer terug naar hetzelfde broedgebied als in 2019. Maar al vlug bleek dat er op andere plaatsen ook Grauwe Klauwieren aanwezig waren. In 2020 zijn er 17 paar vastgesteld waarvan 14 ook met succes jongen hebben grootgebracht. Bij 3 paar zijn geen jongen waargenomen. Op 8 plaatsen verbleven enige tijd solitaire vogels, allemaal mannen. Na ongeveer 10 dagen vertrokken deze eenlingen meestal weer. Landelijk is de snelle toename goed te zien op waarneming.nl. De eerste Grauwe Klauwier werd waargenomen op 6 mei en de laatste op 22 september.

Broedbiologie

De Grauwe Klauwier is een broedvogel van ruige, halfopen gebieden met opslag van bramen, struweel of jong geboomte, bij voorkeur grenzend aan kruidenrijk grasland. De aanwezigheid van flink wat grote insecten als kevers, bijen en hommels is erg belangrijk, zij vormen de hoofdmoot van het menu. Verder worden hagedissen, kleine zoogdieren en jonge vogels gegeten. In het grasland grenzend aan de nestplaats waren veel veldsprinkhanen beschikbaar. De naam 'klauwier' slaat op de gewoonte van de vogels om prooidieren op te hangen aan de doornen van bramen of andere stekelige struiken en ze later op te eten. Hetzelfde habitat wordt ook graag ingenomen door Roodborsttapuiten en Grasmussen.

HAGEDIS TE GEERSBROEK (WAARNEMING.NL)

Gedrag

Gepaarde mannetjes hebben een kleine actieradius (<100 meter). Ongepaarde mannetjes vallen doorgaans op, ze zingen en roepen veelvuldig en verplaatsen zich snel door het terrein. Let op de boomtoppen! Ze kunnen tot eind juni nog gepaard raken. Bij een broedgeval kan de soort vaak lastig te vinden zijn (kruipt bij nadering van mensen in struik)! Als de vrouw aan het broeden is of kleine jongen heeft wordt zij gevoerd door de man.

Langdurige en nauwkeurige observatie van afstand met kijker/telescoop, alvorens het terrein te betreden, is vaak lonend, evenals (na het verlaten van terrein) over de schouder terug kijken.

Inspanning

Met vijf vogelaars is samengewerkt om broedgevallen in kaart te brengen. Omdat het een zeldzame kwetsbare soort betreft zijn waarnemingen niet bekend gemaakt om verstoring te voorkomen. Alle potentiële broedbiotopen zijn meerdere malen bezocht. De waargenomen vogels werden gevolgd om vast te stellen of er een paar aanwezig was en later of er uitgevlogen jongen te zien waren. De jonge vogels lijken op het vrouwtje. Maar het vrouwtje heeft een bruine rug en de jongen een gestreepte. Ik heb zelf 47 keer een broedlocatie bezocht. Het kan zijn dat er vogels op weinig bezochte plaatsen gebroed hebben, zoals in ecologische verbindingzones. Het aantal insecten is afgenomen maar voor de Grauwe Klauwier blijkt dit geen probleem te zijn.

ONDERGRONDSE WOELMUIS, GEERSBROEK (WAARNEMING.NL)

Volgend jaar.

Gehoopt wordt dat de Grauwe Klauwier volgend seizoen weer terugkeert. Aanbevolen wordt discreet met broedgevallen om te gaan.

Harry van Vugt

Het vogeljaar 2020

Het was weer een bijzonder zachte winter zonder noemenswaardige vorst. Op 12 januari zwom er al een Fuut met jongen in de Bredase singel, wat betekent dat de vogels al in december zaten te broeden. Voor zaadeters blijft er op het boerenland weinig voedsel meer over.

Daarom laten natuurbeschermingsorganisaties graanakkers niet-geoogst liggen in de winter. Op één plaats was dit zeer succesvol: er verbleven maandenlang tot 300 Groenlingen, 80 Geelgorzen met zelfs 3 Grauwe Gorzen.

In het voorjaar viel er veel regen. De Noordwaard en de Vierde Bergboezem liepen onder water.

In april en mei viel er echter vrijwel geen regen. Het werd de warmste zomer ooit gemeten. Het jaar 2020 was bijzonder: door de corona-crisis leek het leven even stil te staan.

De IJsvogel is de zachte winter goed doorgekomen maar toch werden er in de broedtijd weinig waargenomen. Wat opviel was dat er op meer plaatsen Bonte Vliegenvangers, Nachtegalen en Koekoeken werden gezien of gehoord, meer dan in voorgaande jaren. Voor zo ver bekend was er nog maar in één gebied een paar Wielewalen aanwezig. Grauwe Klauwieren kwamen plotseling op 17 plaatsen broeden. Cetti's Zangers verspreidden zich nog verder. Patrijzen werden weer op meerdere plaatsen waargenomen. Kwartels lieten zich weinig horen.

Ooievaars:

Breda	Markdal	3 jongen
Breda	De Hartel	3 jongen *
Breda	Zaartpark	1 jong
Etten-Leur	Oostpolder	mislukt
Chaam	Hondsdonk	2 jongen
Waspik	Zuid	2 jongen
Dussen	Kornse boezem	1 jong
Dussen	Zuider afwateringskanaal	2 jongen
Ethen	Lange Buggert	3 jongen
Drongelen	Dorp	mislukt

- Op de Hartel waren er drie jongen maar er is er maar een uitgevlogen. Een jong is voor het uitvliegen gestorven door visdraad dat om de poten zat. Het aantal jongen per nest is aan de lage kant; mogelijk dat door de droogte in mei en juni te weinig voedsel beschikbaar was. Het verblijf van een aantal Ooievaars op de vuilstort is hierdoor te verklaren. Het jong in het Zaartpark is net voor het uitvliegen gestorven.

In de Biesbosch hebben drie paren Visarend negen jongen grootgebracht. Op de Dintelse Gorzen heeft een paar Zeearenden gebroed. In het najaar zijn er niet veel Kolganzen en Toendrarietganzen gearriveerd.

Harry van Vugt

Ooievaars Markdal, foto Ria Lambregts

Wie ziet dit jaar de eerste Boerenzwaluw?

Doe mee aan het fenologie-onderzoek 2021. Heeft een zachte winter invloed op de eerste aankomst van de verschillende trekvogels? Het fenologie-onderzoek bestudeert het verband tussen organische natuurverschijnselen en de meteorologische of klimatologische omstandigheden.

Vogels hebben een vast jaarritme. Een aantal vogels vliegt in het voorjaar vanuit het zuiden naar het noorden. Zowel oude vogels en de meeste 'jonge' vogels van vorig broedseizoen komen in het voorjaar terug om hier te broeden. De weg vanuit de overwinteringsgebieden terug naar onze streek leggen ze alleen (Koekoek) of in groepen (Boerenzwaluw) af.

De neiging tot wegtrekken, broeden en andere gedragingen verandert met de daglengte. Als vogels (trekvoegels) die een dergelijk jaarritme hebben onder constante omstandigheden langdurig van alle externe invloeden worden geïsoleerd, dan blijken ze deze periodiciteit te behouden. Vogels hebben blijkbaar ook een inwendige klok of kalender. Maar uitwendige prikkels kunnen dit ritme wel vertragen of versnellen.

WIE ZIET DIT JAAR DE 1^E GRAUWE KLAUWIER (J.KEUN)

Komen dit voorjaar over een korte afstand trekkende vogels eerder terug dan onze Afrika-gangers, lange-afstandtrekkers, door de zachte winter? Een onderzoek waar iedereen aan kan meedoen. Tenminste, als je enkele soorten vogels kunt determineren of de zang van enkele vogels kunt herkennen. Dus evenals andere jaren ook dit jaar weer een oproep om je eerste waarnemingen van doortrekkers of zomergasten door te geven. Let op als je een Fitis of een Tjiftjaf meldt: de zang is bepalend. Uiterlijk zijn ze bijna niet van elkaar te onderscheiden in de vrije natuur. Maar als je je eerste Kleine Karekiet hoort, mag je hem ook doorgeven. Dit is een soort die je vaak moeilijk te zien krijgt. Voor de meeste andere vogels zijn de uiterlijke kenmerken voldoende om de soort te bepalen.

Doe mee aan het fenologie-onderzoek 2021 en geef je waarnemingen door. Als je wilt weten om welke soorten het gaat, kijk dan op de website van de Vogelwerkgroep of in 't Hupke nr.182 herfst 2020.

De resultaten worden weer in 't Hupke en op de site van de Vogelwerkgroep geplaatst. Als Vogelwerkgroep zijn we vooral geïnteresseerd in de aankomstdatum van de zomergasten. Hoe meer waarnemingen er van een soort binnenkomen, hoe interessanter het wordt om de gegevens van meerdere jaren te vergelijken. Geef je waarnemingen dus door op waarneming.nl, of aan ahsanden@hetnet.nl. Ook al zou het de tiende waarneming van de Boerenzwaluw zijn en twee weken later dan een eerdere melding.

Hans van der Sanden

De vogelquiz van januari

Met de extra Nieuwsbrief van 18 januari 2021 hebben we minimaal een veertigtal mensen zo enthousiast gemaakt dat ze deelnamen aan de (digitale) vogelquiz van onze Vogelwerkgroep.

Drie (bestuurs)leden hebben de behoorlijk afwisselende vragen gemaakt. Vooral om de nieuwe leden, wachtend op deelname aan de beginnerscursus, nader met onze vereniging te laten kennismaken. Gaandeweg besloten we om de quiz open te stellen voor al onze leden. Aangezien door de coronapandemie alle activiteiten waren stilgelegd, was dit een leuke activiteit.

Die bleek een succes gezien de inzendingen van zowel beginnende als zeer ervaren vogelaars.

Antwoorden en scores

Na een week kregen de deelnemers de lijst met antwoorden en de door iedereen behaalde scores. Aangezien meedoen belangrijker is dan winnen, is de winnaar door de computer uitgeloot. Het werd Inge Oosterbaan. Op 7 februari kreeg zij een toepasselijke attentie aangeboden door Ineke Buijnsters.

Laurie Rijdsdijk, Piet van Iersel, Ineke Buijnsters

De Winterkoning, wie kent hem niet.

Wetenswaardigheden over deze lawaaimakers

Het is het tweede kleinste vogeltje van Nederland (het Vuurgoudhaantje is het kleinst) en het weegt nog geen tien gram. Het is roodbruin van kleur en heeft een opgewipt, stomp staartje. De flanken zijn wit gestreept en bepareld. Het is bekend om zijn levendigheid en zeer luide zang. Van alle zangvogels is hij misschien wel de grootste lawaaimaker. Het waarschuwt veel en luid en overstemt zo alles in de omgeving. Hoe het aan zijn naam gekomen is, is niet te achterhalen. In het Oudhoogduits heette hij 'wrendilo' en in Oudengels 'wraenne', in het huidige Engels 'wren'. In de Engelse en Ierse folklore werd de Winterkoning 'king of all birds' genoemd. Komt zijn naam misschien uit het oude Griekse verhaal over hoe de vogels een koning kozen? In Nederland en Vlaanderen zijn er zo'n zestig streeknamen voor de Winterkoning waaronder: duimeling, tuinkruipertje, klein jantje, paternosterbolleke, tomke, kadolstermenneke en kroetjen.

Verspreiding van de winterkoning

Heel lang geleden stond de zeespiegel zo laag dat Alaska en Siberië verbonden waren met een landbrug op de plaats waar nu de Beringstraat is. Het Winterkoninkje stak vandaar over naar andere continenten. In de daarop volgende duizenden jaren gedijden ze prima in hun leefgebieden en trokken generaties Winterkoninkjes ook weer verder en verder en verspreidden zich zo over de hele wereld. Je vindt ze in tweederde van de wereld: van Europa, Noord-Amerika, Azië, Noord-Afrika, Midden-Oosten, de wouden van West-Rusland tot in Vuurland. Ze kwamen met de juiste oostenwind (storm?) ook terecht in Engeland, Ierland, IJsland en de Verenigde Staten, van zeeniveau tot boven de 3000 meter.

Ze konden zich overal prima voeden met kleine insecten die andere, grotere, vogels links lieten liggen.

Het is een groot en gevarieerd geslacht geworden. De Euraziatische Winterkoning is een van de kleinste leden. Een andere soort is de Zapata-winterkoning, die alleen in een enkel Cubaans moeras voorkomt. Of de Cactuswinterkoning die in schijfcactussen in het zuidwesten van de VS leeft.

Verleiding

Als hij zingt, draait zijn hele lichaam mee van links naar rechts om te zien of er een vrouwtje opduikt dat hij kan verleiden. Het geratel dat hij kan verspreiden is een vorm van contact zoeken of leggen.

De Winterkoning is een geboren verleider.

<https://www.youtube.com/watch?v=tSeowsWiexl>

Nestplaatsen en broedgedrag

Nestelen/broeden vindt op verborgen plekje plaats. Omdat ze zo klein zijn konden en kunnen ze nestelen in elke geschikte spleet, kier, scheur, barst of holte. Het mannetje bouwt in zijn territorium meerdere bolvormige nestjes van dorre bladeren, mos, varens en grassen. De opening ligt opzij bovenaan. Het liefst bouwt hij ze op een donkere plek: tussen planten, oude takken of rommel op de grond of in heggen, klimop, oude boomstronken, schuurtjes of oude nesten van andere vogels. Google maar eens op 'nest winterkoning!' En kijk op

https://www.youtube.com/watch?v=vyijit_txE_0. Hij bouwt de nesten niet helemaal af. Komt een vrouwtje op zijn prachtige zang af, neemt hij zijn 'winterkoningin' mee en laat haar de verschillende nestjes zien. Het vrouwtje kiest er één uit. Ze bekleedt het van binnen met veertjes en legt er vijf tot acht zeer kleine eitjes in. Die broedt ze in twee weken uit. Manlief is ondertussen doorgestaan met zingen/verleiden. Het komt vaak voor dat een mannetje meerdere vrouwtjes heeft die zitten te broeden. Dit is afhankelijk van het insectenaanbod in zijn territorium. Het mannetje helpt mee met het voeren van de jongen. Met meerdere nestjes jongen heeft hij het dan héééé druk!

Nestplaats in eigen tuin

Een winterkoningman had in mijn eigen tuin van mos een nest gemaakt in een nestkastje van touw dat zomaar voor de sier onder een afdakje hing. Het nest was prachtig, met bovenin een piepkleine opening. Misschien was die opening toch te klein: feit was dat het vrouwtje het nestje afkeurde, er is niet in gebroed. Super jammer!

Voedsel

Winterkoningen leven buiten de broedtijd meestal solitair. Ze foerageren voor een groot deel op de grond. Het hoofdvoedsel bestaat uit kleine insecten (larven) en andere ongewervelden, spinnen, motten, vliegen en slakjes, die in de winter moeilijk bereikbaar zijn. Bij schaarste daaraan gaan ze uit nood over op zaden en bessen als bijvoeding. Met hun spitse snavel komen ze ook in spleten en voegen. De Winterkoning is daarom een grote hulp bij de biologische 'ongediertebestrijding'.

Winter

Onze vogels brengen het grootste deel van de winter hier door, maar in landen waar het te koud wordt en te veel sneeuw valt, trekken ze door naar iets warmere oorden. Wij kunnen dus een Winterkoning uit Scandinavië in onze tuin krijgen!

Echte kou is dus een probleem. Maar daar hebben ze iets op gevonden, uit nood geboren weliswaar: winterroestplekken! Er zijn waarnemingen van dat Winterkoningen 's winters 's nachts bij elkaar kruipen in mezen- en mussennestkasten om zo warm te blijven. In de schemer vliegen dan meerdere koninkjes achter elkaar een nestkast in. Er is ooit een telling gedaan van zestig vogeltjes in één nestkast!

's Morgens wurmden ze zich weer allemaal uit de opening naar buiten in de frisse zuurstofrijke lucht!

NEST WINTERKONING, FOTO VWG DE KEMPEN

Nest van de winterkoning

Leuke nieuwe waarneming uit december 2019. Als hobbytuinier krijg ik nieuwsbrieven van Cees Verkerke, een natuurmens pur sang. Google maar eens op zijn naam. Zijn natuurliefde wordt gevoeld door de beesten in zijn mooie, natuurlijke (beetje rommelige) tuin. Er leven egels, konijnen (ook mollen ha ha) en vleermuizen. Maar ook vogels zijn er graag, zelfs (Rans)uilen en (Vuur)goudhaantjes. En in de wand van zijn vijver broeden IJsvogels! Hij vond op een houtstapel onder de muur van zijn woning veel vogelpoepjes en keek omhoog naar de nok van het dak, maar zag niets.

's Avonds ging hij terug met een zaklamp en zag ... een enorme spin?, een tarantula?

Het bleek een groepje lichaamswarmte delende Winterkoninkjes te zijn! Hij las ergens dat in zo'n slapende groep er altijd een paar waakzaam blijven. Afhankelijk van hun positie schakelen ze hun linker- of rechter hersenhelft uit.

Tip

Is uw tuin netjes, zonder enige rommel? Dan zal het Winterkoninkje zeker niet uw tuin bezoeken. Dus maak je tuin wat rommelig en hang meerdere nestkastjes op. Dit voor het broeden van vogels maar wie weet ook voor de Winterkoning. Wanneer de zomer op zijn eind is, de warmste dagen voorbij zijn en de koudere dagen aantreden laat de Winterkoning zich niet verjagen. Met een mooie nestkast als winterslaapplaats verblijven er 's winters misschien ook wel Winterkoninkjes in jouw tuin...

Via onderstaande link kun je een gedeelte tekst lezen uit het boek 'Het winterkoninkje', van Stephen Moss.
<https://books.google.nl/books?id=IHCqDwAAQBAJ&pg=PT21&pg=PT21&dq=slapende+winterkoninkjes&source>

Mathilde Marijnissen

FOTO, VWG DE KEMPEN

Grote Lijster, *Turdus viscivorus*

De dichter Jacob Cats (1577-1660) schreef 'Al wat de lucht bewoont en sweeft op snelle veren, die soude ick boven al voor onse disch begeren'. Lijsters werden vanaf 1500 in Nederland naar hartelust gevangen, onder andere door middel van strikken. Een lijster die naar het aas in een strik hapte, raakte gevangen en hing zichzelf op. Men kreeg op de markt zes tot veertien cent per gevangen vogel. Vanaf de Middeleeuwen hadden bepalingen rond het vangen van vogels vooral de bedoeling de overlast en schade die vangers veroorzaakten te beperken. Zo maakten vogelvangsters hun strikken van paardenhaar, en konden paardenbezitters hun paard op straat of in de stal opeens zonder staart aantreffen! Na 1918 werd het strikken van lijsters verboden. In Frankrijk is nu het vangen van lijsters met lijmstokken verboden. Maar jammer genoeg is dit verbod voor vijf regio's rond Nice en Marseille tot 1 januari 2021 slechts tijdelijk. Hopelijk wordt het per die datum ook daar definitief. Helaas wordt er in landen rond de Middellandse Zee nog steeds met het geweer op lijsters gejaagd. In Frankrijk worden nog steeds blikken lijsterpaté aangeboden.

FOTO, L. VAN DE LEUR

De naam

De officiële naam van Grote Lijster, *Turdus viscivorus*, is afgeleid van het Grieks en betekent mistelbessen etende lijster. Aristoteles gaf de vogel deze naam omdat hij ze in het Griekenland van de derde eeuw voor Christus vooral zag waar maretakken groeiden. En die bessen eet de Grote Lijster graag. De Engelsen noemen hem Mistle Thrush. De oude Engelse naam is Stormcock, omdat hij ook bij storm en regen zingt. Nederlandse streeknamen zijn Dubbele Lijster, Tjeplijster, Grote Oostlijster, Kraker en Appellijster.

Kenmerken

Met bijna 30 centimeter en een duifachtig lichaam is het de grootste lijster van Europa. Hij lijkt wel wat op een fors uit de kluiten gewassen Zanglijster, *Turdus philomelos*, met een relatief lange 'hals'. De Zanglijster is in ons land veel bekender en algemener. De Grote Lijster is grijsachtiger dan de Zanglijster en heeft grotere ronde donkere borstvlekken. Hij heeft een duidelijke tekening op de vleugel door de opvallende lichte randen aan de vleugeldekken en tertials en een lichte zijkop. In de vlucht is de Grote Lijster te onderscheiden van de Zanglijster aan de witte ondervleugel en witachtige punten aan de buitenste staartveren. De staart is vrij lang. De geslachten zijn gelijk. De vlucht is snel maar golvend (spechtachtig).

De zang is nogal opvallend omdat hij vroeg in het jaar te horen is en daardoor een eerste echte lentebode is. Bij het horen van de Grote Lijster bereiden vogelaars zich voor op het komende broedseizoen. Vanaf half januari tot ongeveer de derde week van april is de zang te horen. De zang doet denken aan een Merel, *Turdus merula*, maar is veel harder en bestaat uit korte strofen. Het liedje lijkt telkens te worden afgebroken als het net op gang komt. Het bestaat uit niet meer dan vier tot zeven strofen. De zang heeft een wat weemoedig karakter. Het liedje mist de herhalingen van de Zanglijster. Door de karakteristieke zang is de Grote Lijster relatief eenvoudig te inventariseren. De zang is mogelijk te verwarren met de zang van de Koperwiek, *Turdus iliacus*, maar hiervan is de zang eentoniger. De zang van de Koperwiek kun je in ons land maar een enkele keer horen, op een zonnige dag in de winter en tijdens de voorjaarsstrek. De meeste zangvogels zingen vooral als het mooi weer is, zo niet de Grote Lijster. De kenmerkende zang is ook te horen in de gietende regen of wanneer de duisternis bijna invalt. De Grote Lijster zingt vanaf een hoge plaats, maar is minder zichtbaar dan de Merel. Hij is makkelijk op 500 meter nog hoorbaar. De roep van de Grote Lijster in de vlucht is een zeer herkenbare, harde ratelende of snorrende roep 'tir-rr-rr-rrt', geheel verschillend van andere lijsters, uitgezonderd de Goudlijster, *Zoothera dauma*, Maar dat is een dwaalgast uit Siberië.

Voedsel

Het basisvoedsel van de Grote Lijster bestaat uit wormen en allerlei kevertjes, mieren, andere insecten en slakken. Met de korte, scherpe en puntige snavel wroet hij naar regenwormen in grasland. In de nazomer zoekt de Grote Lijster zijn toevlucht tot bessen en fruit. De bessen van de maretak zijn favoriet. Grote Lijsters spelen een belangrijke rol bij de verspreiding van die plant. Hij verspreidt de zaden met zijn uitwerpselen. Ook met het afvegen van het kleverige sap van de bessen van de snavel komen er zaden op takken. Omdat de maretak in ons land niet zo veel voorkomt, neemt hij hier ook genoeg met bessen van de taxus, hulst, meidoorn en klimop. In boomgaarden eten ze graag valfruit, met een voorliefde voor peren.

Voorkomen

Grote Lijster komt van oorsprong voor op schaars beboste bergheellingen. Van hieruit koloniseerde hij in de negentiende eeuw cultuurlandschappen. De Grote Lijster ontbreekt in Europa als broedvogel alleen in het uiterste noorden en zuiden. Het voorkomen in Noord-Brabant werd al vermeld in 1888 door Koller. Een mededeling in *Ardea* 3.(104) luidt: "In 1914 kwam de Grote Lijster al dertig jaar als broedvogel voor in Breda". Destijds kwam de soort in het westen en noorden van Nederland nog niet of weinig voor als broedvogel.

De Grote Lijster is een schuwe vogel die vaak over het hoofd wordt gezien. Hij is bij ons standvogel en gedeeltelijk zwerf- of trekvogel. In ons land overwinterende vogels kunnen bij intredende kou alsnog wegtrekken. Noordelijke populaties trekken naar overwinteringsgebieden in West-, Midden- en Zuid-Europa. De meeste vogels zullen waarschijnlijk tijdens de trek ten oosten van ons land passeren. De Nederlandse vogels trekken voor een deel weg naar Frankrijk.'s Winters kunnen ze tamelijk grote groepen vormen. Ze komen voor in parkachtige bossen. Bosranden zijn typische plaatsen waar ze zijn aan te treffen. Vooral op open plekken als weilanden; langs de bosrand waarop ze naar voedsel zoeken kun je ze zien. Het territorium beperkt zich tot de naaste omgeving van het nest, maar ze hebben geen voedselterritorium. Meer dan de Zanglijster zijn ze op grote afstand van de dekking te vinden.

FOTO, B. TOURS

Kleinschalige cultuurlandschappen van de Achterhoek en Twente herbergen traditioneel flink wat Grote Lijsters. Bezuiden de Grote Rivieren zijn de dichtheden ook in ogenschijnlijke geschikte gebieden vaak aan de lage kant. Waar de zandgronden overgaan in veen of zware klei, vermindert spoorlags de dichtheid.

Het aantal broedparen wordt op basis van het atlas materiaal (2013-2015) in ons land geschat op 10.000-12.000. De verspreiding van broedende Grote Lijsters is ten opzichte van de vorige twee atlasperiodes veranderd in negatieve zin. In het laatste kwart van de twintigste eeuw breidde de soort zijn broedgebied nog uit. Dit was een ontwikkeling die begon rond 1900. Nederland raakte van oost naar west langzaam bezet.

De nieuw bezette gebieden in Noord- en West-Nederland werden sinds de eeuwwisseling weer grotendeels verlaten. Vergeleken met rond 1975 is het aantal bezette atlasblokken 12 procent lager. De negatieve ontwikkeling wordt bevestigd door de jaarlijkse broedvogeltellingen in de steekproefgebieden (BMP). Ook in de winter worden er steeds minder waargenomen. Systematische tellingen (PTT) op vaste routes eind december in 1980-2015 suggereren, net als bij de broedvogeltellingen, dalende aantallen vanaf midden jaren negentig. De Grote Lijster is gevoelig voor strenge winters. Sinds 2017 staat hij als kwetsbaar op de Rode Lijst van Nederlandse broedvogels. Ook in de omliggende landen lopen de aantallen terug. De kleinschalige landschappen en bosrijke delen van Overijssel en Gelderland tellen in ons land de grootste aantallen.

Broedbiologie

Als broedhabitat prefereert de Grote Lijster half-open landschappen. Wanneer hier voldoende voedselbronnen aanwezig zijn is de soort hier ook in de winter aan te treffen. De broedvogelverspreiding vertoont een sterke binding met de zandgronden. In de boomarme landschappen van Noord- en West-Nederland ontbreekt voldoende nestgelegenheid en is de soort schaars. De Grote Lijster broedt vroeg. Het nest van twijgjes, grassen, mos en aarde is komvormig. Het is aan de binnenzijde bekleed met een laagje modder. Het nest bevindt zich meestal hoog in de vork van een boom. Man en vrouw zorgen samen voor de bouw van het nest. Het vrouwtje legt, meestal in de vroege ochtend, de drie tot vijf groenblauwe tot rossig-grijze eieren met bruine vlekjes en stippen. Voor er blad aan de bomen zit, eind februari, kunnen ze bij zachte winters al eieren hebben. De broedduur is twaalf tot vijftien dagen. Het broeden is voornamelijk de taak van het vrouwtje. Terwijl zij zit te broeden wordt ze door het mannetje van voer voorzien. Zodra de jongen zijn uitgekomen neemt het mannetje een deel van de zorg op zich. Na ongeveer twee weken verlaten de jongen het nest en begint het vrouwtje aan een tweede broedsel. Tijdens het broedseizoen is de Grote Lijster behoedzaam en achterdochtig en wat agressief naar andere vogels. De forse moedige vogel tracht onbesuisd met schijnaanvallen het gevaar bij zijn nest te verdrijven.

Hans van der Sanden

Literatuur:

- Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018. Vogelatlas van Nederlandse Broedvogels
- Wintervogels en 40 jaar verandering. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- SOVON 1987. Atlas van de Nederlandse vogels
- SOVON Vogelonderzoek Nederland 2002. Atlas van de Nederlandse Broedvogels 1998-2000
- Avifauna van Noord-Brabant, van Erve 1967.
- Samenwerkingsverband Westbrabantse Vogelwerkgroepen 2007. Atlas van de West-Brabantse broedvogels, NPN media, Breda.

Verslag roofvogeltelling West-Brabant 2020

26 leden van de West-Brabantse Vogelwerkgroep trokken in het weekend van 12 en 13 december 2020 het veld in voor de 17de editie van de jaarlijkse telling van overwinterende roofvogels in West-Brabant.

Onderzoeksgebied

Globaal omvat het onderzoeksgebied West-Brabant ten noorden van de snelweg A58 (Bergen op Zoom - Breda) en ten westen van de A27 (Werkendam - Breda), inclusief de Biesboschpolders en de uiterwaarden van de Maas tussen Geertruidenberg en Waalwijk. Daarnaast werd er ook weer geteld ten zuiden van Breda en op de Bleekheide.

Methode

Op 12 en 13 december werd in de open natuurgebieden en het agrarisch gebied van Noordwest-Brabant een integrale roofvogeltelling uitgevoerd. De meeste tellers gebruikten daarbij de auto maar direct ten noorden van Etten-Leur, in het stedelijk gebied van Breda en direct ten noorden en zuiden daarvan werd vanaf de fiets geteld. Alle aanwezige roofvogels werden ingevoerd op Waarneming.nl of op kaarten ingetekend. Met name voor de gebieden waar geen roofvogel-telgroepen actief waren, zijn aanvullende waarnemingen van Waarneming.nl gebruikt (met dank aan alle waarnemers die hebben ingevoerd).

Weer

In het telweekend was het redelijk weer. Zaterdag 12 december was de gemiddelde temperatuur 7,9°Celsius. Het was heel de dag bewolkt. Het minimale zicht bedroeg 0,3 kilometer. Op zondag 13 december was het droog en af en toe zonnig, de gemiddelde temperatuur 7,4°Celsius en het minimale zicht bedroeg 3,3 kilometer (bron KNMI-daggegevens Gilze-Rijen).

Resultaten

In totaal werden er 495 roofvogels waargenomen, verdeeld over 9 soorten. Er werden 5 Bruine Kiekendieven gemeld waarvan 4 in de biesbosch. De Blauwe Kiekendief was net als in 2019 talrijker dan voorgaande jaren. Van de 18 waargenomen Blauwe Kiekendieven werden er 7 als adult man (♂) genoteerd en 5 als adult vrouw (♀). Van de Havik werden 12 exemplaren waargenomen waarbij driemaal het geslacht werd vermeld (1♂ en 2♀) en van de Sperwer werden ook 12 exemplaren geteld. De Buizerd (fig. 5) werd met 305 exemplaren het vaakst gezien. Tevens was het de meest verspreide roofvogel. Hij werd in vrijwel alle atlasbokken (5x5 kilometer) waar geteld is waargenomen. Van de Ruigpootbuizerd werd deze telling geen enkel exemplaar gemeld. De Zeearend was met 5 stuks goed vertegenwoordigd, hij heeft in de Biesbosch vaste voet aan de grond gekregen. Er zijn 117 Torenvalken gespot, 26 stuks meer dan een jaar eerder (fig. 7).

Dat is een recordaantal sinds we met de roofvogeltellingen begonnen zijn. 2019 was landelijk een redelijk muizenjaar (Bron Werkgroep Roofvogels Nederland, de Takkeling nr. 1 2020) en daar lijkt ook de Torenvalk van geprofiteerd te hebben. Muizengegevens van 2020 zijn nog niet voorhanden. Er werden 3 Smellekens gezien waarvan er 1 als adult ♂ werd genoteerd. Van de Slechtvalk werden 18 exemplaren waargenomen, evenveel als in 2019. Mogelijk heeft het goede zicht op de zondag bijgedragen aan het hoge aantal, hoewel er waarschijnlijk ook op de grond zittende exemplaren gemist zullen zijn. Op zondag zijn de hoge gebouwen in de bebouwde kom van Breda bekeken. Op de Luchtmachtstoren werden geen Slechtvalken waargenomen en ook niet op de toren van de Grote Kerk, in de week na het telweekend werden op beide locaties wel weer Slechtvalken gezien.

TABEL 1. GETELDE AANTALLEN ROOFVOGELS IN DEC. 2017 T/M 2020

Soort	2017	2018	2019	2020
Bruine Kiekendief	2	0	4	5
Blauwe Kiekendief	12	14	17	18
Havik	10	11	7	12
Sperwer	11	13	13	12
Buizerd	284	264	210	305
Ruigpootbuizerd	1	3	0	0
Zeearend	2	0	4	5
Torenvalk	89	71	91	117
Smelleken	1	2	1	3
Slechtvalk	19	8	18	18
Totaal	431	386	365	495

Legenda verspreidingskaarten:

Kleine stip	1
Middelgrote stip	2-3
Grote stip	4-10
Hele grote stip	>10
(Vanaf 3 met vermelding van het aantal)	

Dankwoord

Een telling als deze is alleen mogelijk met de inzet van velen. Graag bedank ik: Jan Benoist, Cor Borghouts, Toos Borghouts, Toon van Beers, Piet van de Broek, Ineke Buijsters, Ger Duijf, John Frijters, Bas Gerrits, Hannie van Gils, Johan van Haperen, Piet van Iersel, Arnold Klaren, Martin van Leest, Marijke Levy, Jos Quirijnen, Fred Pardoel, Wilma Rasink, Laurie Rijdsdijk, Agnes van der Sanden, Hans van der Sanden, Willem Veenhuizen, Harry van Vugt, Jan-Willem Wijnhoven en Paul Zom voor hun bijdrage.

Raymond van Breemen

Onderzoek, Inventarisaties, verslagen

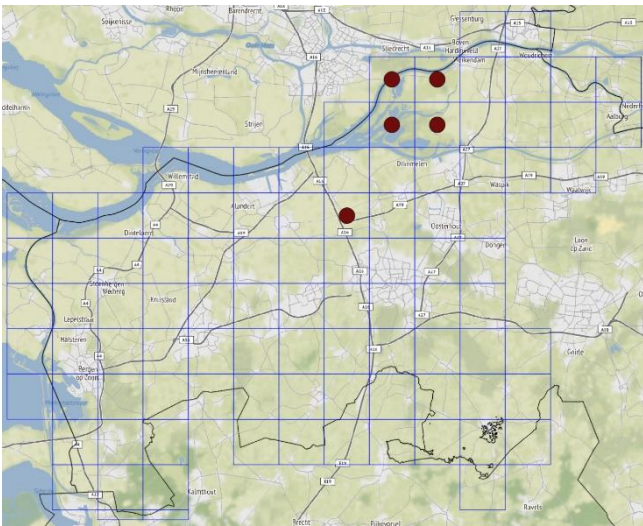

FIG. 1 BRUINE KIEKENDIEF
TOTAAL 5, MAXIMUM PER ATLASBLOK 1

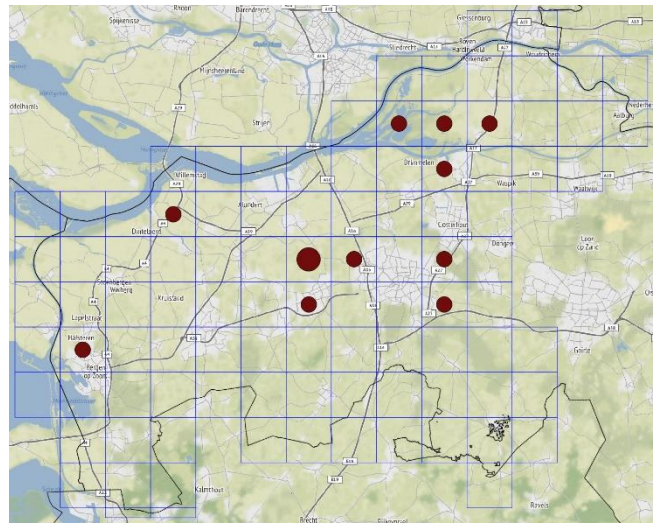

FIG. 4 SPERWER
TOTAAL 12, MAXIMUM PER ATLASBLOK 2

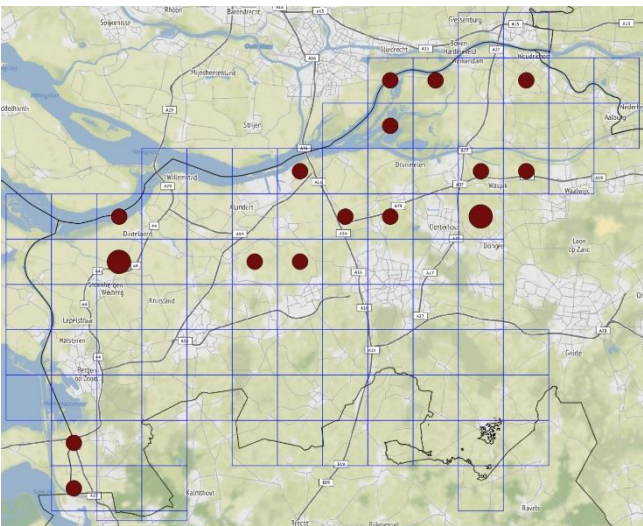

FIG. 2 BLAUWE KIEKENDIEF
TOTAAL 18, MAXIMUM PER ATLASBLOK 2

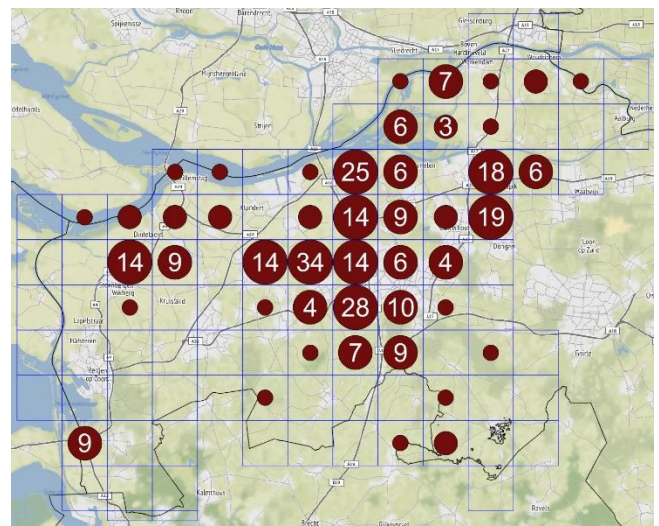

FIG. 5 BUIZERD
TOTAAL 305, MAXIMUM PER ATLASBLOK 34

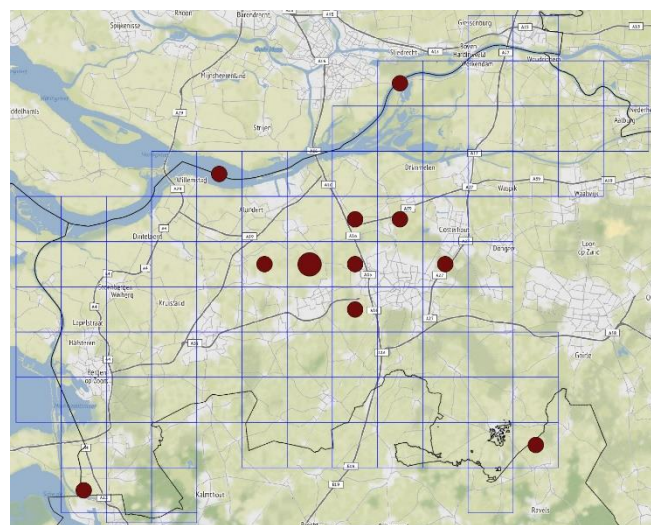

FIG. 3 HAVIK
TOTAAL 12, MAXIMUM PER ATLASBLOK 2

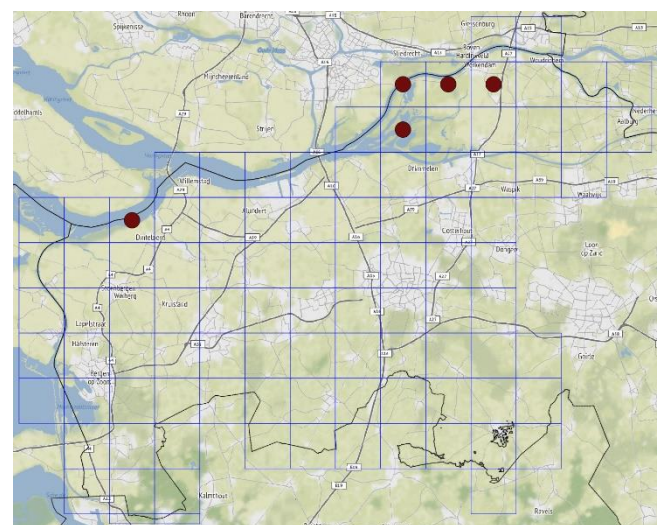

FIG. 6 ZEAREND
TOTAAL 5, MAXIMUM PER ATLASBLOK 1

Onderzoek, Inventarisaties, verslagen

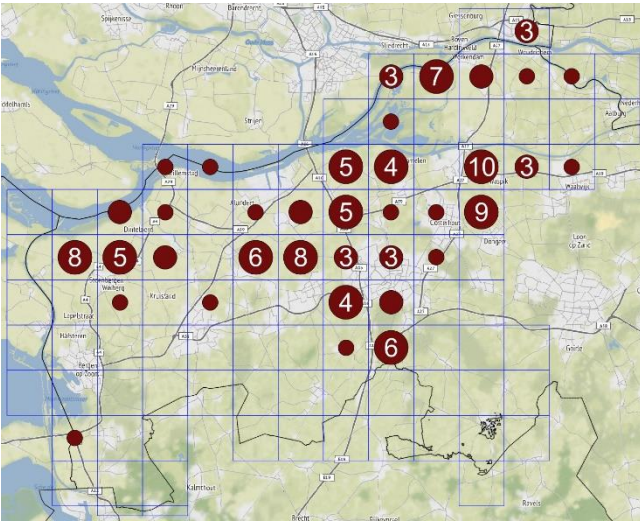

FIG. 7 TORENVALK
TOTAAL 117, MAXIMUM PER ATLASBLOK 10

TORENVALK FOTO BERT VAN DER HAAR

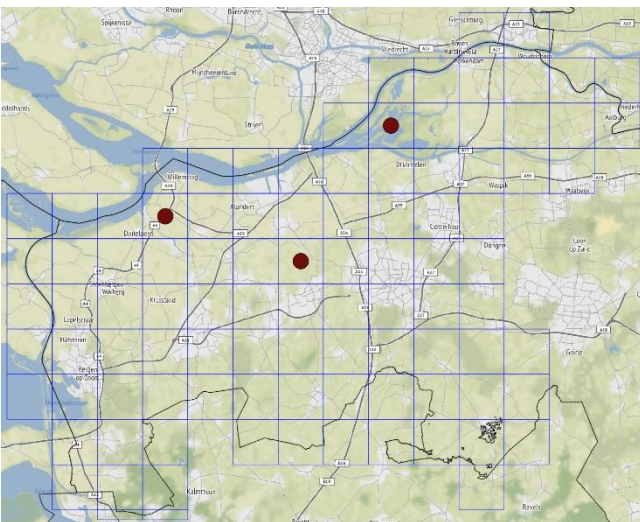

FIG. 8 SMELLEKEN
TOTAAL 3, MAXIMUM PER ATLASBLOK 1

SMELLEKEN FOTO B. BEURDES

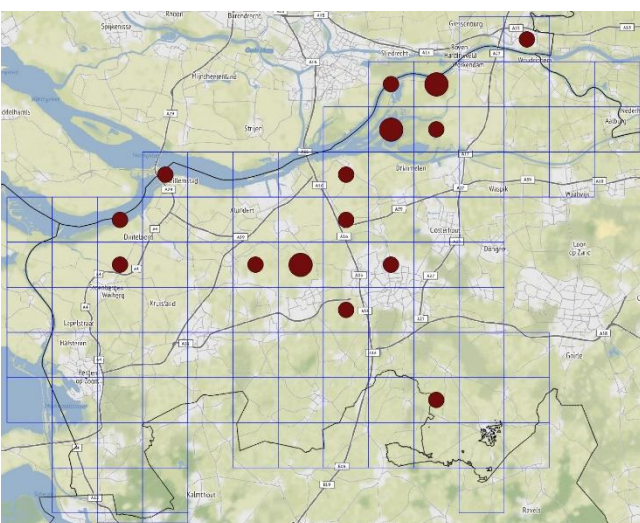

FIG. 9 SLECHTVALK
TOTAAL 18, MAXIMUM PER ATLASBLOK 2

SLECHTVALK FOTO VOGELBESCHERMING

De Havik en de haas

De haas in dit verhaal is echt het haasje geworden. Tere zielen zijn gewaarschuwd en kunnen beter niet verder lezen. Voor alle vogelliefhebbers die wat meer willen weten over hoe een Havik met prooi omgaat, hierbij een live-verslag.

Woensdag 25 november worden de boterhammen voor het ontbijt gesmeerd in de keuken. Met een half oog op het ontbijt en altijd een half oog gericht op het bos zie ik ineens een hoop geroldebol achter de vijver. Wat zie ik? Nog heb ik niet direct in de gaten dat er iets spectaculair dramatisch gebeurt, tot ik beter kijk en grote vleugels zie die als een soort grote sneeuwbal tuimelend een aantal meters maken met iets anders dat ook bruin is. Het tuimelen en fladderen gaat door. Dan ineens stopt het, de grote vleugels blijven wijd open staan en ik zie een Havik. Wat die daar doet is nog steeds niet duidelijk. Weer zie ik even gespartel en vleugels die in balans proberen te blijven, snel pak ik kijker en fototoestel, Koos komt ook kijken.

We zien hoe een Havik zich op een haas heeft gestort. Nog geeft de haas niet op, probeert te ontkomen aan de ijzeren greep, een laatste stuip trekking, maar er is geen ontkomen meer aan. De Havik is vast van plan de haas niet te laten ontsnappen. Het is spectaculair wat we zien en wat daarna nog volgt.

Eerst blijft de Havik zeker vijf minuten lang op positie. Ze bukt een aantal keren, we kunnen het niet goed zien door de ril aan de overkant van de vijver. Vermoedelijk bijt ze de nek door. Ze wacht tot het laatste leven uit de haas is gevlied. Ondertussen heeft ze ook al in de gaten dat vanuit het huis een viertal ogen haar gedrag volgen. Als observator voelden we ons indringers in dit natuurspektakel wat voor de Havik niet meer is dan in leven blijven en voor de haas het einde van een kortstondig leven als blije haas in een rustig bos.

De Havik volgt ons, we schuiven verder naar achter de keuken in zodat we hopen dat ze ons minder goed ziet. We denken zelf weg te vallen tegen de donkere achtergrond, maar dat geldt blijkbaar niet voor haviksogen. Zodra de haas dood is sleept de Havik haar prooi wat meer uit ons gezichtsveld. Daar begint ze met het plukken van haar prooi en slikt ze de eerste stukken die ze los trekt gulzig door. Wij ontbijt en zij ontbijt, zo simpel is het.

We plaatsen de telescoop, de Havik verschanst zich iets verder uit het zicht. Ze heeft gewoon in de gaten dat we haar observeren! Ondertussen plukt en eet ze door. We kunnen nu goed haar verenkleed bekijken en stellen vast dat het om een vrouwtje Havik tweede kalenderjaar gaat. De witte vlekken in haar kleed, de fors behaarde poten, het is allemaal prachtig te zien. Ze eet en eet, af en toe stopt ze een half uur, maar ze blijft op haar prooi zitten. De hele dag blijft ze daar en tegen de tijd dat het gaat schemeren heeft ze haar prooi iets verborgen onder een struik en zien we haar wegvliegen. Snel ga ik een foto maken van haar prooi, de haas is aan een zijde al behoorlijk geplukt en gegeten. Het eerste wat we de volgende dag doen is vanuit huis kijken naar de plek waar de Havik zat. De schemer is net uit de lucht, zo tegen 8.15 uur, en ineens zien we een gedaante snel voorbij zweven. Ja! Daar is ze weer, ze komt ontbijten en trouwens ook lunchen en dineren. Ze blijft namelijk weer de hele dag bij haar prooi. We staan er versteld van dat zo'n vogel de hele dag niets anders doet dan eten, rusten op de prooi, plukken, eten, weer rusten. Af en toe kijkt ze rond als ze Kraaien in de buurt hoort. Ook is ze gewend aan ons doen en laten want de dagelijkse wandeling naar de brievenbus en het voeren bij de voederhuisjes laten haar ongestoord. Net als de vorige dag verdwijnt ze bij het invallen van de schemering weer het bos in.

En ook vrijdags herhaalt zich hetzelfde ritueel! We zijn er perplex van. Aankomen, plukken, ontbijten, rusten, plukken, eten, rusten, plukken, eten tot de schemer. De avond valt in en met een glijvlucht verdwijnt ze weer het bos in.

Zaterdag komt ze net wat later, ze zit aan de laatste restjes, rond 10.30 uur, als bij ons bezoek arriveert vliegt ze weg en zien we haar niet meer terug die dag. We inspecteren de plukplaats en constateren dat tot een laatste minimale botje na de haas helemaal verdwenen is. We zijn onder de indruk van dit vrouwtje Havik dat ruim drie dagen aan een stuk niet anders doet dan haar prooi bewaken en opeten. Het is voor ons een nieuwe zienswijze op het gedrag van deze vogel.

Nog meer onheil

Enkele dagen later heeft ze een Houtduif geslagen, zo'n prooi zal ze in een dag wegwerken denken we. Geregeld zien we haar vliegen, ze is een vaste bewoonster van dit stuk bos.

Dat ze een echt brutaaltje blijkt te zijn ondervinden we een maand later als we nog op bed liggen en er een gigantisch kabaal in de kippenren is. Snel schiet ik - in half Evakostuum - in de laarzen en loop naar de ren waar ik eerst niets zie. De grote kippenren is helemaal voorzien van een net (uit ervaring wijs geworden door Haviken die wel eens kwamen souperen), en ik ga er al van uit dat ze alarmeerden op overvliedend onheil.

Dan hoor ik weer een ijzingwekkende kreet onder de bosjes en zie ik de Havik in de hoek van de ren opvliegen. Ze heeft zich misrekend op het net en vliegt daarin. Al snel is ze weer los en vliegt op een aantal plekken steeds het net in. Kennelijk kan ze niet meer vinden waar ze de ren is ingevlogen. De kippen in rep en roer, een aantal rennen het nachthok in. Eerst duik ik onder de bossen om mijn lievelingskip te pakken.

Gelukkig, ze ligt klem onder een tak maar leeft nog en is alleen een fiks pak staart- en vleugelveren kwijt. Ik stel haar veilig in het hok terwijl de Havik in een andere hoek het net in duikt. Ik moet snel zijn want wil niet dat ze zich blesseert of van paniek in shock raakt. De andere kippen drijf ik in een hoek, zet de poort open en hoop dat ze de uitweg weet te vinden. Nog een keer vliegt ze in het net en hangt weer ondersteboven met haar vleugels wijd. Dan laat ze het net weer los, duikt tot de poort, gaat met een paar grote sprongen de ren uit -zie ik haar nou strompelen? - dan strekt ze haar vleugels en vliegt met snelle slagen richting het bos. We hopen dat ze zich niet geblesseerd heeft. Die dag dicht ik een gat in het net van de ren, span extra touwen boven de poort en dicht in een hoek een gat met extra gaas. Langs een van die plekken moet ze kans gezien hebben de ren in te duiken in haar poging een kip te verschalken. De kippen zijn de rest van de dag van slag, houden zich schuil onder de struiken en zowaar legt er een, van schrik?, een ei. Al weken was er geen ei!

De Havik zien we al een tijdje niet in de buurt, wel treffen we een week later veren van een geplukte Holenduif aan vlak bij de vijver. Jammer voor die duif, maar wij zijn opgelucht te weten dat vrouw Havik hier nog rondvliegt.

Mary Holleman

Levenslessen die vogels ons (kunnen) leren

Ik vond het zelf een heel leuk idee! Laten we de lessen die wij van vogels kunnen leren met elkaar delen. Dat vraagt wel een andere manier van kijken naar vogels, maar als we dan toch buiten zijn...

Jan en Martin, van de redactie, hadden zo hun bedenkingen bij mijn idee, maar het siert hen dat ze het toch een kans gaven. In het Hupke van winter 2020 stond dan ook mijn oproep. Eind januari vroeg ik aan de redactie of er al levenslessen van lezers waren ontvangen. Martin had niets gehoord, zei hij. In eerste instantie was ik hierover natuurlijk wel wat teleurgesteld. Tegelijkertijd bedacht ik dat niet iedereen het leuk vindt om een artikeltje te schrijven. Ik was de laatste week van januari op het eiland Texel en daar zag ik één Eider te midden van een hele grote groep Scholeksters. De les die zij mij leerden in de acceptatie van zijn aanwezigheid: laat de ander zijn wie hij/zij is en doen wat hij/zij graag doet ... en als schrijven daar niet bij hoort, moet je het ook zeker niet doen.

Omdat ik dat wel graag doe, zal ik zo af en toe een levenslesje van vogels met jullie gaan delen. Ik pretendeer hiermee overigens niet dat ik die lessen ook zelf al geleerd heb, want dat is makkelijker geschreven dan gedaan. In mijn oproep liet ik weten dat ik op één bbq-avond 22 levenslessen bij elkaar had verzameld. Met 4 Hupkes per jaar kan ik dan nog wel even voorruit! En mocht iemand toch eens "de pen willen pakken" en mij en ons "een lesje wil leren", heel graag! Je kunt er een mooi verhaal van maken maar je kunt ook alleen jouw levensles delen, dan praten we er samen over en schrijf ik jouw verhaal. Nog even terug naar die ene Eider tussen tientallen Scholeksters. Ik zag ook twee Knobbelswanen tussen duizenden Brandganzen en één Slobeend tussen heel veel Smienten. Je ziet het eigenlijk overal, veel vogels van een zeer verschillende pluimage vredig levend naast elkaar. Ook in een grote diversiteit is harmonieus samenleven mogelijk, laten vogels ons zien. Daarin kunnen wij mensen nog wel iets van vogels leren, lijkt mij zo.

Antoinette van der Wildt

Renovatie van huurwoningen, het vervolg

Zoals in 't Hupke 182 is te lezen heeft de Vogelwerkgroep bij monde van de secretaris bezwaar aangetekend tegen de aanpak van renovatie van woningcorporatie Breburg in de wijk Brabantpark. Zoals te doen gebruikelijk werd het bezwaar behandeld door een hoor- en adviescommissie van de provincie Noord-Brabant. Een provincie is toezichthouder op de natuur op zijn grondgebied. Op 7 september 2020 heeft de zitting plaatsgevonden, maar het verslag ervan liet lang op zich wachten: het werd verzonden op 2 december 2020. Om jullie geheugen op te frissen nog even onze bezwaren,, uitgebreider dan in ons oorspronkelijke bezwaar van 23 december 2019. Dat komt omdat je voor de zitting nog de stukken van de OBDN (de toezichthouder en uitvoerder van de Natuurbeschermingswet) ter inzage krijgt en daarop bij de zitting van de commissie kunt reageren.

Onze bezwaren in de brief aan de provincie Noord-Brabant

1. Uit eigen waarneming is vastgesteld dat op de locatie jaarrond beschermde vogelsoorten voorkomen, zoals de Huismus. Ook is een broedende Boomkruiper bij een van de woningen waargenomen. Daarnaast broeden er veel Kauwen en Spreeuwen in het gebied.
2. Door onduidelijke en/of ondeugdelijke mitigerende maatregelen kan mogelijk aantasting of vernietiging plaatsvinden van de lokale en geïsoleerde populatie mussen in de omgeving van de Marterring te Breda en daar is geen ontheffing voor verleend.
3. De renovatie is noodzakelijk in het kader van klimaatadaptatie, maar deze dient plaats te vinden zonder aantasting van de aanwezige en beschermde fauna. Er zijn methodes en middelen om het risico op aantasting van de aanwezige populaties te beperken, door het nemen van de juiste mitigerende maatregelen.
4. Er is gevraagd om informatie over gelijksoortige renovatietrajecten. Omdat er nog geen informatie is overgelegd, is voor bezwaarmaakster niet bewezen dat de voorgestelde mitigerende maatregelen effectief zijn.
5. De nesten van Huismussen zijn het gehele jaar beschermd en vallen onder categorie 2 van vogelnesten in de Dienst Regelingen 2009. In de regeling 'Soortenstandaard Huismus' staat expliciet onder 3.4.2 dat een mitigerende maatregel ook daadwerkelijk effectief moet zijn.
6. In een door Sovon in 2019 uitgevoerd onderzoek blijkt de effectiviteit van vogelvides te liggen tussen de 0 en 5,36 procent. Het is dus geen werkende mitigerende maatregel, tenzij er bewijs is dat de mussendakpan honderd procent werkt. De mussendakpannen zijn, als mitigerende maatregel, geplaatst op de (zuid)zijde van de daken waarop ook zonnepanelen liggen. Hiermee wordt geen voortplantingsplaats gecreëerd, maar een oven.
7. Voorschrift 7 concludeert dat voldaan wordt aan het ecologisch werkprotocol. Dit stuk is nog niet ontvangen (echter wel op 26 augustus 2020 toegezonden aan de commissie). Daarmee blijft voor bezwaarmaakster onduidelijk op welke wijze

de mitigatie daadwerkelijk plaatsvindt, en of deze mitigatie werkelijk zal of kan gaan werken. De omschrijving in het Activiteitenplan, dat een combinatie van vides en mussendakpannen zal worden toegepast, is te vrijblijvend.

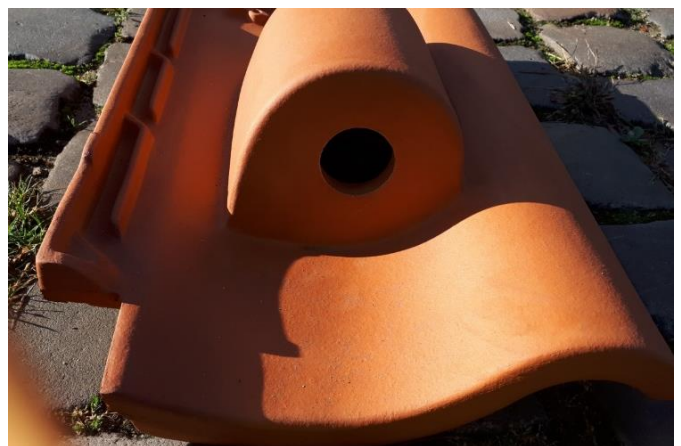
De hoor- en adviescommissie heeft naar aanleiding van de ingebrachte bezwaren ten aanzien van de gronden van het bezwaar als volgt overwogen:

1. Ten aanzien van bezwaargrond 1 en 2 overweegt de commissie dat de bezwaren ongegrond zijn. Er is geen ontheffing aangevraagd voor Boomkruiper, Spreeuw of Kauw. Evenmin is een ontheffing aangevraagd voor het storen of doden van de Huismus. Op basis van heersende jurisprudentie dienen wij te beslissen op grondslag van de ingediende aanvraag.
2. Ten aanzien van bezwaargronden 3 tot en met 7 overweegt de commissie dat de Vogelwerkgroep het dwingende en beperkte toetsingskader voor de aanvraag op een juiste wijze heeft gehanteerd.
3. Gemotiveerd is aangegeven dat de gunstige staat van instandhouding dankzij de toepassing van mitigerende maatregelen niet in gevaar komt door het uitvoeren van de voorgenomen werkzaamheden.
4. Verder is gemotiveerd aangegeven dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat en dat er sprake is van een wettelijk belang dat wordt vereist voor het verlenen van de ontheffing.

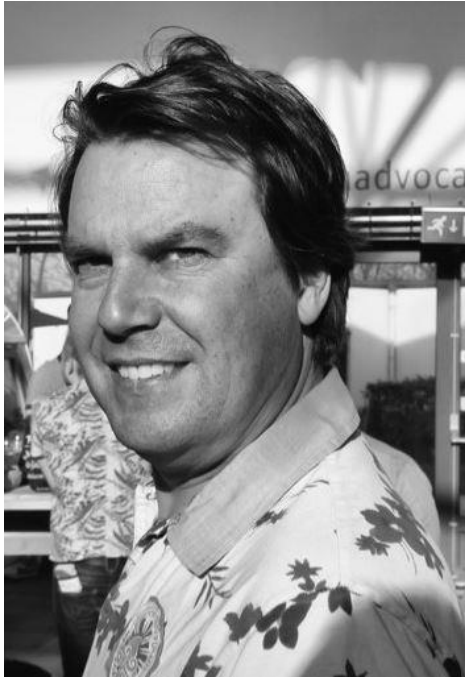
Tot zover de beslissingen van de hoor- en adviescommissie op onze bezwaren. Die zijn door Gedeputeerde Staten overgenomen en ons per brief medegedeeld.

U zult begrijpen dat we niet al te enthousiast op deze uitspraak hebben gereageerd, maar we hebben ons ook niet voorgenomen om verdere juridische stappen te zetten, wat wel had gekund. Wel ga ik met Willem Veenhuizen het gerenoveerde gebied inventariseren op Huismussen. Wie mee wil doen kan dat bij een van ons melden. De Huismus is gemakkelijk te herkennen en het mannetje roept bij zijn woning tot diep in de ochtend.

Piet van Iersel

Remko Hanssens

Voor de uitbreiding van ons PR-materiaal maakte ik een afspraak met Remko. Al brainstormend over de vele mogelijkheden hebben we een aantal ideeën doorgesproken. Naast het drukken van 't Hupke heeft Remko genoeg creativiteit in huis!

Hoe belangrijk is het vogelen voor jou?

Het is een heerlijke bezigheid om in en van de natuur te genieten en ook om mijn nieuwsgierigheid op vogelgebied te stillen. Tijdens Corona heb ik heel wat uren in de natuur doorgebracht. Het afgelopen jaar heb ik al best veel nieuwe vogels leren (her)kennen en tegelijkertijd ook de prachtige natuurgebieden.

Wat betekent de Vogelwerkgroep voor jou?

Ik denk dan gelijk aan Jan Benoist en Martin van Leest; die ken ik inmiddels al meer dan tien jaar. Ze kwamen in die tijd voor het drukken van 't Hupke bij mijn toenmalige werkgever Ahrend. Later, toen ik mijn eigen bedrijf PrintWall in Breda startte, vroeg ik of ik het printwerk voor 't Hupke weer mocht verzorgen. Dat was precies het juiste moment... en sindsdien is er veel meer kleur in gekomen, ook teksten en veel meer foto's. Dat ik dit mag doen voor zo'n mooie club met gepassioneerde vogelliefhebbers, daar word ik wel blij van.

Waarom ben je lid geworden?

Dat is bijna een direct gevolg van het vorige antwoord, ik had aan Jan beloofd om lid te worden, zo geschiedde..., Daarna heb ik de cursus Herkennen van Vogels gedaan. Nu wacht ik tot de vervolgcursus weer mag starten.

Wat is je mooiste vogelervaring?

Dat was tijdens een rondje hardlopen toen ik een Raaf hoorde; later ben ik in de buurt gaan 'zoeken'. Tijdens een ochtendwandeling in de Dorstse bossen ben ik misschien wel dezelfde Raaf tegengekomen. Een prachtige vogelsoort met veel geschiedenis!

Wat is je vreemdste ervaring op vogelgebied?

Vorig jaar liep ik mijn rondje in het Mastbos over de Oude Postbaan. Ik ben altijd redelijk alert op vogelbewegingen en -geluiden, maar dit was toch anders.

Het voor mij vreemde geluid leek op een soort geknap, er werd iets kapotgemaakt of opgegeten. Later en wat dieper in het bos zag ik een kruisbeksnavel, eerst 1 toen 2 - het groepje werd steeds groter. Uiteindelijk zag ik 38 Kruisbekken. Dat was een aparte en mooie toegift.

Wat is je lievelingsvogel?

Tijdens de cursus kwamen er een heleboel vogels aan bod, ook die waar ik eigenlijk nog nooit van had gehoord. Zo ook het Goudhaantje. Die kwam ik ook voor het eerst in Dorst tegen en heb ik meteen op de foto gezet. Nu kom ik er heel veel tegen. Een heel leuk vogeltje, mooi, snel, gezellig piepend en altijd aan het eten.

Wat doe je zoal op vogelgebied?

Heel veel wandelen, toeren, kijken op waarneming.nl, in het weekend en mijn vrije uurtjes. Ook kijken in boeken en, op vogelbescherming.nl, bestuderen van vogels op allerlei websites. Ontdekken wat het onderscheid is tussen alle meeuwensoorten. Ik denk al veel Pontische meeuwen te hebben gezien. Ik durf het alleen niet met zekerheid te zeggen, misschien binnenkort met fotobewijs en een fijne validatie. Ik hoop dat ik steeds minder fouten maak tijdens mijn waarnemingen, want het valt niet altijd mee om goed te determineren.

Wat is het mooiste vogelland?

Van Nederland word ik heel blij, het is heel divers en rijk aan vogels. Volgens mij wordt er hard gewerkt aan een goede natuur voor onder andere vogels, zeker de laatste tijd is hiervoor steeds meer belangstelling gekomen. Als ik dan hoor dat er een Nederlander is die (wereldwijd) 10.000 vogelsoorten heeft gezien, dan heb ik nog wat soorten te gaan (haha) en nieuwe plaatsen te ontdekken.

Wat is je favoriete gebied in Nederland?

De mooie bossen in de regio Breda maar ook zeker de natte gebieden rond Zierikzee vallen daaronder.

Zijn we nog wat vergeten?

Natuurlijk hoop ik op een vlot herstel en beterschap van de wereld en dat we weer in groepsverband een leuke cursus en/of excursie kunnen volgen. Daarnaast wens ik iedereen veel plezier met deze mooie hobby bij de West Brabantse Vogelwerkgroep in 2021 en daarna!

Ineke Buijnters

Goudberg en Zwart Goor

Algemeen

Goudberg (of Patersmoer) en Zwart Goor zijn twee vennen die overgebleven zijn van een veel groter vennengebied in de gemeente Alphen-Chaam, het zijn eigendommen van Staatsbosbeheer

Ligging:

De zuidkant van de Strijbeekse Heide onder de Goudbergseweg en ten noordwesten van de Bleeke Heide. Vanuit Strijbeek Goudbergseweg richting Chaam.

Beschrijving

Reservaat Goudberg bestaat uit een ven met veeneilandjes. Een van de weinige resten hoogveen in Nederland. Hoogteverschillen van enkele meters geven het gebiedje een bijzondere besloten sfeer.

De begroeiing bestaat uit gemengd loof- en naaldbos. Vanaf de jaren vijftig van de negentiende eeuw werden honderden hectaren heide, met de daarin gelegen vennen, door Domeinen verkocht, en grotendeels ontgonnen. Alleen de meest onvruchtbare vennen bleven zo praktisch onaangetast.

Als gevolg hiervan zijn er thans nog slechts vier vennen, alle gelegen op de Strijbeekse heide.

Het zijn het Rondven, het Langven, het Zwart Goor en het Goudbergven.

Het Goudbergven is het best bewaard gebleven.

Het is ontstaan in de laatste IJstijd, toen het losliggende zand een stuifduin vormde, waarin in later eeuwen een ven ontstond in de laagte.

De toen ontstane Goudberg is nu nog zichtbaar als verhoging in het landschap.

Het Zwart Goor, of Zwarte Goor, heeft een veel meer open karakter. Het staat helaas voor een groot deel droog.

Hopelijk gaat er nog veel water vallen voor het zomerseizoen weer begint.

Mogelijkheden

Parkeren aan de Goudbergseweg ter hoogte van Strijbeekse Heide/ Zwart Goor of bij het Smokkelaartje aan de Goudbergseweg 8. In coronatijden gesloten maar wel open voor een afhaal-koffie e.d.

Loop vanaf het Smokkelaartje de Grazeneseweg in voor het Zwart Goor, of neem op de Grazeneseweg direct het eerste wandelpad rechts voor de Goudberg.

Een bezoek is te combineren met een rondje Strijbeekse Heide en/of Bleeke Heide. Er zijn volop wandelroutes te vinden via internet.

Houdt rekening met corona-beperkingen, je loopt hier voor je het weet België binnen.

Wat is er te horen en te zien

In januari 2021 waren er veel Goudhaantjes te zien op de bramen rond Goudberg, en Kramsvogels bij het Zwart Goor. Kijk op waarneming.nl voor de actuele gegevens. Zoek op Strijbeek, Patersmoer e.o. en op Chaam, Zwarte Goor.

Wilma Rasink

Bijzondere waarneming

De Raaf, *Corvus corax*

De Raaf is een geheimzinnige vogel, met het voorkomen van een roofvogel en met een spreekwoordelijke intelligentie. De Raaf was uitgeroeid in Nederland, maar werd teruggehaald. Gestaaag heroverft hij nu weer ons land.

Nadat eeuwenlang de enige goede Raaf een dode Raaf was, gaat het deze soort nu in Nederland weer voor de wind. Rond 1925 was hij in ons land en België uitgestorven. Voor Noord-Brabant zijn uit het eerste decennium van vorige eeuw slechts vier broedplaatsen bekend en daarna werden de laatste Raven ook hier uitgeroeid. In totaal broeden er nu in ons land weer zo'n 110 tot 145 paar, nazaten van de uitgezette vogels uit 1966, mogelijk aangevuld met immigranten uit het buitenland. Rond 1980 was de Raaf nog zeldzaam en was het nog onduidelijk of de herintroductie succesvol zou verlopen. De winterverspreiding is sindsdien sterk toegenomen, ook in Noord-Brabant waar de Raaf in de jaren zeventig zonder succes werd geïntroduceerd. De soort was in het begin vrijwel beperkt tot de Veluwe en de Utrechtse Heuvelrug. Nu komen ze in vrijwel in elke provincie voor met enkele paren. De Raaf is eigenlijk een flink uit de kluiten gewassen Zwarte Kraai, *Corvus corone*, of Roek, *Corvus frugilegus*. Maar het duidelijk grotere formaat en het bijzondere geluid maken ze goed herkenbaar. De Raaf is qua grootte goed te vergelijken met de Buizerd. Opvallend is de zware en grote snavel. Vaak worden ze in de vlucht gezien hierbij is de wigvormige staart een goed kenmerk evenals de naar achteren gehoekte vleugelpunten. Ze zweven vaak hoog in de lucht ,luid roepend 'krroek, krroek koink, koink'. (Zwarte Kraaien vliegen zelden zo hoog in de lucht). Spectaculair is de baltsvlucht. De koprollen, loopings en schroefbewegingen zijn bij zonnig weer niet van de lucht. Begeleid door een verdragend 'kro-kro'. Ze mijden de menselijke bebouwing en zijn schuw en waakzaam.

Waarnemingen

Als je een Raaf hebt gezien, meld die dan als je er zeker van bent. Dit kan op waarneming.nl of bij de biologisch secretaris van de Vogelwerkgroep, eventueel onder embargo of met kilometerhok- vervaging om verstoring te voorkomen. Zeker bij mogelijke broedvogels..

Een identiteitsverwisseling van een Raaf met een Zwarte Kraai kan gevaar betekenen voor die Raaf. Want het is aannemelijk dat de Raaf dan zal worden afgeschoten, omdat de schutter meent dat het om een Zwarte Kraai gaat.

Biotoop

De Raaf is helemaal geen typische bos- of heidevogel, zoals vaak wordt gedacht. Ze komen voor in allerlei open en halfopen landschappen. Als ze maar rustig kunnen broeden, hier in hoge bomen, liefst in een naaldboom. Ze zijn het hele jaar door aanwezig, want ze trekken niet. De Raaf is een alleseter.

Ze eten het liefst dierlijk materiaal als vogeleieren, jonge vogels, kleine zoogdieren en aangereden wild ,maar ook vruchten, insecten, wormen. Het tijdperk van het Middeleeuwse Europa met steden en dorpen vol afval was een gouden tijd voor de Raaf. Tegenwoordig zijn open vuilnishopen van steden en dorpen in sommige landen voor een populatie een belangrijke voedselbron.

Territorium

Een ravenpaar heeft ruimte nodig om te nestelen en jongen groot te brengen. Het dominante mannetje is verantwoordelijk voor het bewaken en verdedigen van het territorium gedurende het hele jaar. Het broedhabitat bestaat vooral uit oude dennenbossen met een lage recreatiedruk. Hoe groot het territorium is hangt af van het voedselaanbod. Dit bepaalt op zijn beurt hoeveel broedende paren in een gebied kunnen zitten. De broedvogels zoeken in de wijde omgeving van hun territorium naar voedsel, terwijl de niet-geslachtsrijpe vogels niet erg plaatstrouw zijn. Ze kunnen pas vanaf hun derde kalenderjaar deelnemen aan het broedproces. Ongeveer de helft van de Raven nestelt op de Veluwe of aangrenzende landgoederen.

West-Brabant

Ook in onze omgeving worden steeds vaker Raven waargenomen in en bij onze bosgebieden. Ook mogelijke broedgevallen zijn al gemeld. De meeste waarnemingen van Raven in West-Brabant worden gedaan in de periode december-maart.

	Raaf, <i>Corvus corax</i>	
jaar	aantal waarnemingen	aantal gebieden
2011	3	2
2012	2	1
2013	2	2
2014	1	1
2015	1	1
2016	3	3
2017	21	6
2018	27	8
2019	75	15
2020	295	18

WAARNEMINGEN VAN DE RAAF IN WEST-BRABANT.

Hans van der Sanden

Waarnemingen

1	Roodkeelduiker	2-12-2020	Altena	Werkendam - Beatrixhaven	Josina Roks
1	Ijsduiker	22-11-2020	Drimmelen	Spaarbekken Petrusplaat	Marjo Lips
1	Roodhalsfuut	22-11-2020	Drimmelen	Spaarbekken Petrusplaat	Marjo Lips
1	Koereiger	23-1-2021	Altena	Vijcie	Gert Bouwmeester
1	Kleine Zilverreiger	15-1-2021	Halderberge	Oudenbosch - Sint Maartenspolder	Laurie Rijdsdijk
4	Ooievaar	23-12-2020	Drimmelen	Terheijden - Munnikenhof e.o.	Cobi van Wijngaarden
65	Kleine Zwaan	12-1-2021	Oosterhout	Gecombineerde Willemspolder	Jan Boers
8	Wilde Zwaan	28-1-2021	Drimmelen	Groote Zonzeelsche Polder Oost	Jan Benoist
4	Kleine Rietgans	21-12-2020	Breda	Prinsenbeek - Weimeren	Tim van Oerle
1	Rotgans	28-12-2020	Breda	Lange Bunders en Slangwijk	Rutger van Ouwerkerk
1	Roodhalsgans	28-11-2020	Alphen-Chaam	Chaam - De Maaien	Boy Possen
1	Zomertaling	28-1-2021	Drimmelen	Groote Zonzeelsche Polder Oost	Jan Benoist
1	Krooneend	2-1-2021	Altena	Deeneplaatweg - Midden	Erik van Boxtel
1	Topper	5-12-2020	Etten-Leur	Westpolder	Tim van Oerle
1	Ijseend	16-12-2020	Altena	Polder Maltha	Jos Quirijnen
1	Zwarte Zee-eend	23-1-2021	Moerdijk	Nieuwe Merwede kmr 964-968	Adri Clements
2	Grote Zee-eend	6-12-2020	Altena	Stredam aan Einde Deeneplaat	Erik van Boxtel
1	Buffelkopeend	14-11-2020	Drimmelen	Buitendijk en oever Amer	Ton Beek
12	Middelste Zaagbek	16-12-2020	Steenbergen	Volkerakmeer west	Adri Clements
1	Rode Wouw	23-1-2021	Breda	Markdal	Ria Lambregts
1	Blauwe Kiekendief	14-11-2020	Halderberge	Groote Zilveren Hoek	Laurie Rijdsdijk
1	Ruigpootbuizerd	31-1-2021	Altena	Noordwaard - Polder Donderzand	Piet van Iersel
1	Smelleken	12-12-2020	Moerdijk	Willemstad - Henrica Polder	Hans van der Sanden
6	Kraanvogel	4-11-2020	Baarle-Nassau	Castelre - Merkske	Sandra Aarts
1	Bokje	22-1-2021	Breda	Bavel - Gilzewouwerbeek	Harry van Vugt
9	Watersnip	9-11-2020	Breda	Markdal	Joop van Riet
1	Houtsnip	8-1-2021	Breda	Wendel	Ad Rijnen
1	Witgat	2-1-2021	Breda	Rooskensdonk	Harry Janssen
1	Middelste Bonte Specht	31-1-2021	Breda	Breda - Liesbosch	Tim van Oerle
1	Kleine Bonte Specht	31-12-2020	Alphen-Chaam	Strijbeek - Patersmoer e.o. Zwaluwse dijk / oever Hollandsch Diep	Gigi van Melick
2	Boerenzwaluw	1-12-2020	Drimmelen	Diep	Tim van Oerle
6	Waterpieper	26-1-2021	Alphen-Chaam	Strijbeek - Strijbeeksche Heide	Jan Vermeulen
1	Grote Gele Kwikstaart	28-12-2020	Drimmelen	Groote Zonzeelsche Polder Oost	Mathilde Marijnissen
1	Beflijster	7-11-2020	Drimmelen	Groote Zonzeelsche Polder Oost	Raymond van Breemen
1	Pallas' Boszanger	28-11-2020	Steenbergen	Dintelse Gorzen - West lage delen	Adri Clements
1	Siberische Tjiftjaf	2-12-2020	Breda	Prinsenbeek	Tim van Oerle
1	Vuurgoudhaan	31-12-2020	Breda	Teteringen	Mariëtta Peters
1	Klapekster	3-1-2021	Alphen-Chaam	Strijbeek - Strijbeeksche Heide	Marije Dévény
2	Europese Kanarie	10-11-2020	Moerdijk	Klundert - Noordschans e.o.	Adri Clements
2	Ijsgors	1-12-2020	Moerdijk	Moerdijk - Klaverpolder	Tim van Oerle

Onze werkgroepen					
Stadsvogels	Willem Veenhuizen	stadsvogels@westbrabantsevwg.nl	De Kamertjes	Jan Benoist	kamertjes@westbrabantsevwg.nl
Roofvogels	Raymond van Breemen	roofvogels@westbrabantsevwg.nl			
Uilen	Martin van Leest	uilen@westbrabantsevwg.nl	Knotwerkgroep	Rob Fisscher	knotwerkgroep@westbrabantsevwg.nl
Watervogels	Vacant	watervogels@westbrabantsevwg.nl	4° Bergboezem	Kees van der Krift	cvdkrift@gmail.com
Weidevogels	Agnes van der Sanden	weidevogels@westbrabantsevwg.nl	Dintelse Gorzen	Ronald Buijnsters	dintelsegorzen@westbrabantsevwg.nl
Rooskensdonk	Harry Janssen	rooskensdonk@westbrabantsevwg.nl	Excursies	Martin van Leest	excursies@westbrabantsevwg.nl

Goudvink, Geelgors, Ijsvogel, Foto's Ria Lambregts.